

פרשה מבוארת

ע"פ רבנו האברבנאל

שתי הלכות ביום

לע"נ הרב יעקב יצחק בן ר' אברהם דוד ז"ל ורעייתו מרת ברוריה בריינה בת ר' שלמה הכהן ע"ה

גליון 43

פרשת תרומה

"דַּבֵּר אֶל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וַיִּקְחוּ לִי תְרוּמָה מֵאֵת כָּל אִישׁ אֲשֶׁר יִדְבְּנוּ לְבוֹ תִקְחוּ אֶת תְּרוּמַתִּי" (שמות פרק כה, ב-ג)

שאלות: יש לדייק בפסוק זה כמה דיוקי לשון, א. מדוע נאמר 'ויקחו לי תרומה', ולא 'ויתנו לי תרומה'. ב. מה באה ללמד הלשון 'לי'. ג. מדוע נאמרה לשון 'תרומה', ולא אמר מיד שיתנו את הדברים המפורטים בפסוקים הבאים [זהב וכסף ונחושת וכו']. ד. מדוע נאמר 'מאת כל איש' ולא רק 'מכל איש'. ה. מה באה לרבות המילה 'כל' איש. ו. מדוע נאמר 'אשר ידבנו לבו', והרי ודאי לא יתן אלא המתנדב.

תשובה: בפסוק זה נרמזו בקצרה כל הכללים של נטילת התרומות למשכן: א. אם היה כתוב 'ויתנו לי תרומה', היתה המשמעות שזו מצוות עשה על כל אחד לתת [וכמו במחצית השקל שנאמר 'זה יתנו'], וכאן רצה ה' שרק המתנדבים מרצונם החופשי ונדבת ליבם יהיו שותפים בהקמת המשכן, ולכן אמר 'ויקחו לי תרומה', כלומר, שימנו גבאים מיוחדים לכך שהם יקחו את התרומה ממי שירצה לתת להם, ולא יכריחו שום אדם לתת. ב. לשון 'לי' מלמדת שתהיה הנתינה לשם ה' בלבד, לא לשם התפארות או כבוד חיצוניים. ועוד נרמז בלשון 'ויקחו לי', שבאמת אין לאדם שום רכוש גשמי שהוא יכול לומר עליו שהוא שייך לו, שהרי הכל שייך לה', ורק בזמן שהאדם מתנדב לתת לשם שמים, מחשיב זאת ה' כאילו הדבר שייך לאדם והוא נותנו לו [וכמו שנאמר 'פי מקדש הפל ומקדש נתנו לך'], ולכן נאמר 'ויקחו לי תרומה', כלומר, כשיבואו לתת תרומה, אז יחשב כאילו לקחו אותה תחילה לעצמם ונחשבת היא שלהם, ואז יתנו אותה לי. ג. לשון 'תרומה' באה ללמד שלא יתן האדם את כל ממונו אפילו לצדקה או לבניית המשכן [וכמו שתקנו חכמים שלא יתן אדם יותר מחומש ממונו לצדקה], ולשון 'תרומה' מורה על הרמת חלק מהממון והפרשתו מהשאר. ד. הלשון 'מאת' מורה על נתינה מרצון [בשונה מלשון 'לקחת ממנו' שמורה על לקיחה בעל כרחו], ולכן נאמר כאן שהלקיחה תהיה 'מאת כל איש', כלומר מהאנשים הנותנים מרצונם. ה. כדי שלא יחשבו ישראל שיש לקחת נדבה רק מהעשירים וראשי העדה, אמר הכתוב מאת 'כל' איש, שלכל אחד יש זכות להשתתף בנדבתו בהקמת המשכן. ו. וכדי שלא יחשבו שניתן לקבל רק תרומות ונדבות של דברים גדולים וחשובים, נאמר 'אשר ידבנו ליבו', כי כל המתנדב, ואפילו חוט אחד למלאכת המשכן, יש לקבלו ממנו. (מלבי"ם).

"וְעָשׂוּ לִי מִקְדָּשׁ וַיִּשְׁכְּנֵתִי בְּתוֹכָם" (שמות פרק כה, ח)

שאלה: מדוע ציוה הקב"ה על ישראל לעשות לו משכן ומקום מסוים, והרי ה' אינו גשם המוקף ומוגבל במקום, וכפי שאמר שלמה המלך 'הִנֵּה הַשָּׁמַיִם וְשָׁמַיִם הַשָּׁמַיִם לֹא יִכְלָפוּךָ אֶף פִּי הַנְּפִית הַזֶּה אֲשֶׁר בְּנִיתִי'.

תשובה: כיון שאומות העולם - אף המאמינים בקיומו של ה' - חושבים שאין זה לפי כבודו וגדלותו של ה' להתבונן בפרטים הקטנים של מעשי בני האדם, וסבורים שעזב ה' את הארץ ביד מערכת הטבע, לכן ציוה ה' לבנות לו מקום מסוים כביכול להשראת שכינתו, ועל ידי זה להשריש בלבבות האנשים כי אל חי בקרבם, והשגחתו חופפת עליהם תמיד, ועל ידי כך ייטיבו את מעשיהם וייראו מה'. וזו באמת כוונת שלמה המלך בדבריו, כי באמת גם השמים ושמי השמים אינם מקומו של ה', ואף על פי כן ציוה ה' על בניית המשכן ובית המקדש, לטובתם של ישראל. (אברבנאל, שאלה א).

"וַעֲשׂוּ אֲרוֹן עֲצֵי שִׁטִּים אֲמֵתִים וְחֲצִי אָרְכּוֹ וְאֲמֵת וְחֲצִי רָחְבוֹ וְאֲמֵת וְחֲצִי קִמְתּוֹ" (שמות פרק כה, י-יא)

שאלה: מדוע בציווי עשיית המשכן וכליו נאמר תחילה לעשות את הכלים, ובראשם הארון, ואילו בעשיה בפועל, מבואר שעשה בצלאל תחילה את המשכן ואחר כך את הכלים.

תשובה: פרשה זו של הקמת המשכן ועשיית כליו נאמרה למשה רבינו בארבעים יום הראשונים שהיה בהר סיני, וכיון שהיה עתיד לרדת עם שני לוחות הברית נאמר לו תחילה שיעשה את הארון כדי להניח בו את הלוחות, ואחר כך יעשה את המשכן. אמנם כיון שלאחר שירד משה רבינו מהר סיני וראה שחטאו ישראל בעגל שבר את הלוחות, ואז נאמר לו ציווי מיוחד על עשיית ארון עץ להניח בו את הלוחות השבורות [בַּעֲטֵת הַהוּא אָמַר ה' אֵלֵי פֶסֶל לָךְ שְׁנֵי לוחֹת אֲבָנִים פְּרָאשִׁנִים וְעֹלָה אֵלַי הַהָרָה וְעָשִׂיתָ לָךְ אֲרוֹן עֵץ], כבר לא היה צורך להקדים את עשיית הארון והכלים למשכן, כיון שהלוחות ושברי הלוחות היו באותו ארון עץ, ולכן הקדים בצלאל את עשיית המשכן ואחר כך עשה את הכלים. (מלבי"ם).

❧

"וְעָשִׂיתָ אֶת הַמִּזְבֵּחַ עֲצֵי שִׁטִּים חֲמוֹשׁ אֲמֹת אַרְבֶּה וְחֲמוֹשׁ אֲמֹת רָחֵב רְבוּעַ וְחִיָּה הַמִּזְבֵּחַ וְשִׁלְשׁ אֲמֹת קִמְתּוֹ" (שמות פרק כו, א)

שאלה: מדוע בעשיית המזבח נאמר 'ועשית את המזבח', בה"א הידיעה, ואילו בשאר הכלים נאמר רק 'ועשית ארון', 'ועשית שולחן', 'ועשית מנורה'.

תשובה: כל הכלים שבמשכן לא היו ידועים לישראל קודם לכן, ולכן נאמרו להם עתה בלשון חידוש, שיעשו 'ארון', 'שולחן' ו'מנורה', אך ענינו של המזבח כבר היה ידוע לישראל לפני הקמת המשכן, שהרי אדם הראשון, נח והאבות הקריבו קרבנות במזבח, ואף ה' כבר בישר להם לאחר מעמד הר סיני 'מזבח אדמה תעשה לי', והיו עיני כל ישראל מצפות ומייחלות לעשיית המזבח ולהקריב עליו קרבנות, ולכן אמרו בלשון זו של 'המזבח', כלומר, המזבח הידוע שאתם כבר מחכים לבנייתו, אומר לכם עתה כיצד לעשותו בפועל, והיינו שיעשוהו מעצי שיטים מצופים בנחושת, ובאורך וברוחב המבוארים, וכן עם שאר הפרטים המבוארים בו. (אברבנאל).

❧

"וְעָשִׂיתָ שְׁנַיִם כְּרֹבִים זָהָב מְקֻשָּׁה תַעֲשֶׂה אֹתָם מִשְׁנֵי קְצוֹת הַכַּפֹּת" (שמות פרק כה, יח-יט)

שאלה: מדוע נאמרה כאן לשון 'שנים כרובים', ולא 'שני כרובים' כמו שנאמר להלן לאחר עשיית המשכן 'ויַעַשׂ שְׁנֵי כְרֹבִים זָהָב מְקֻשָּׁה עֲשֶׂה אֹתָם מִשְׁנֵי קְצוֹת הַכַּפֹּת'.

תשובה: לשון 'שנים כרובים' מלמדת שלא היו שניהם שוים ודומים בכל, ומכאן למדו חז"ל שהיו בדמות תינוק ותינוקת. וכיון שכאן הוא הציווי על עשייתם, אמר לשון המתפרשת לכך שלא יהיו שניהם שוים זה לזה. אמנם להלן לאחר שמתאר את מה שכבר נעשה אומר שהיו אלו 'שני כרובים', והיינו הכרובים שדרך עשייתם התבארה בתחילת כל הפרשות הללו, שיהיו תינוק ותינוקת. (מלבי"ם).

❧

